

בבא קמא קט"ז

מתי יכול לומר לו משטה אני בך למדנו במשנה, שבעל חבית של דבש שנשברה חביתו, וביקש מבעל חבית היין שישפוך את היין ויתן לו, אם אמר לו אני אציל את שלך ואתה נותן דמי שלי חייב. שואלת הגמרא, מדוע בעל הדבש אינו יכול לומר לו משטה אני בך, וישלם לו רק את שכרו. כמו שנינו בברייתא, היתה מעבורת לפניו ואמר לו טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו. מפני שיכול לומר לו משטה הייתי בך? עונה הגמרא, שהמקרה שבמשנה דומה למה ששנינו בסיפא של הברייתא, ואם אמר לו טול דינר זה בשכרך והעברני נותן לו את שכרו משלם. ואמר רמי בר חמא, מדובר בצייד השולח דגים שאמר לו הפסדתני מלדוג דגים בזוו, וכן במשנה חייב לתת לו מפני שהפסיד הפסד ניכר.

המשנה צריכה להשמיע את הדין בשני המקרים

ומבארת הגמרא, שהטעם שהמשנה הביאה אתהדין גם לגבי חבית וגם לגבי חמור שטבע בנהר, מפני שאם המשנה היתה אומרת רק את הדין הראשון, היינו אומרים שרק שם כשבעל היין פירש, בעל הדבש נותן לו את כל דמיו מפני שהוא הפסיד את יינו בידים. אבל בשטף נהר שהנוק נגרם ממילא, אין לו אלא שכרו. ואם המשנה היתה אומרת את הדין במקרה השני, היינו אומרים שבסיפא בסתם אין לו אלא שכרו, אבל ברישא גם בסתם בעל הדבש משלם לו את דמי היין שפך בידים.

ירד להציל ושלם עלה מאליו ומשמים רחמו עליו

שאל רב כהנא את רב, מה הדין במי שירד להציל את חמורו של חברו, על מנת שיתן לו את דמי החמור שלו, ושלם עלה מאליו. האם כיון שהפקירו, בעל החמור השני התחייב לתת לו את דמי חמורו, ואחר כך הוא זכה בחמור שלו מן ההפקר. או שכשחמורו עלה, אין בעל החמור השני חייב לו דבר? אמר לו רב, משמים רחמו עליו, ועל בעל החמור שהציל לשלם לו את דמי חמורו.

ורב ספרא קדם וזכה בחמורו לרווחא דמילתא

ומביאה הגמרא, שכן היה מקרה ברב ספרא שהלך בשיירה ואריה ליווה את השיירה. וכל יום היו שולחים לו חמור של אחד מהם. וכאשר הגיע זמנו של רב ספרא, שלח לו את חמורו והאריה לא אכלו, ורב ספרא קדם וזכה בחמורו. ואמר רב אחא מדיפתי לרבינא, מדוע הוא היה צריך להקדים ולזכות בו, הרי למרות שהפקיר את חמורו על דעת שהאריה יאכלנו, הוא לא הפקירו על דעת שכל העולם יוכלו לזכות בו³⁵¹? אמר לו רבינא, שרב ספרא קדם וזכה בו, רק כדי שלא יהיה כל ערעור בדבר.

351 אינו דומה למה ששנינו בבבא מציעא, המציל מן הארי ומן הדוב הרי הוא שלו מפני שהבעלים מתייאשים מפני ששם ודאי שהארי בא לטרוף אבל כאן הארי היה מלוה אותם לשמורא על בהמותיהם אלא שהיו נותנים לו לאכול, ויתכן שבאותה פעם היה שבע. ולא הפקיר על דעת זו. תוס'.

יֵרֵד לְהִצִּיל וְלֹא הִצִּיל אִין לֹו אֵלֵא שְׂכָרוֹ

רַב שָׁאַל אֶת רַבִּי, מֵה הֵדִין בִּירֵד לְהִצִּיל וְלֹא הִצִּיל?
אָמַר לֹו רַבִּי, הָאֵם זֹו שְׂאַלְהָ? אִין לֹו אֵלֵא שְׂכָרוֹ.

וְהִקְשָׁה לֹו רַב מִמָּה שְׂשִׁנְיוֹ, הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהִבְיֵא כְרוּב וְדוֹרְמוֹסְקִין לְחוּלָה,
וְהֵלֶךְ וּמִצָּא שְׂמַת אוֹ שְׂהַבְרִיא, נוֹתֵן לֹו שְׂכָרוֹ מִשְׁלֵם? אָמַר לֹו רַבִּי, שֵׁם הַשְּׁלִיחַ עֲשֵׂה
אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ³⁵², אֵלֵא שְׂהַתְּבַרֵר שְׂאִין בַּה צְרוּךְ, כַּאֵן הַשְּׁלִיחַ לֹא עֲשֵׂה אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ.

שִׁירָה שְׁעַמַד עֲלֶיהָ גֵיִס מַחֲשָׁבִים לְפִי מִמוֹן וְאֵם שְׂכָרוֹ תִּירֵד אֶף לְפִי נְפֹשׁוֹת וְלֹא יִשְׁנוּ מִהֲמַנְהֵג וְעַמַד עֲלֶיהָ גֵיִס, וְהַתְּפַשְׂרוֹ לְשֵׁלֵם לֹו,

מִתְּחַלְקִים בְּתִשְׁלוֹם הַכּוֹפֵר כֹּל אֶחָד לְפִי שׁוּוִי מִמוֹנוֹ, וְאִין מַחֲשָׁבִים לְפִי נְפֹשׁוֹת.
וְאֵם שְׂכָרוֹ תִּירֵד הַהוֹלֵךְ לְפָנֶיהֶם, מַחֲשָׁבִים אֶף לְפִי נְפֹשׁוֹת, מִפְּנֵי שֵׁשׁ סַכְנַת נְפֹשׁוֹת
בְּטַעוֹת בְּדַרְךְ. וְלֹא יִשְׁנוּ מִמְּנַהֵג הַחֲמָרִים, וְאֵם הַמְּנַהֵג הוּא לְשֵׁלֵם לְפִי מִמוֹן אוֹ לְפִי
נְפֹשׁוֹת. רְשָׁאִים הַחֲמָרִים לְהַתְּנוֹת שְׂמִי שִׂיאֵבֵד לֹו חֲמוּרוֹ יַעֲמִידוֹ לֹו חֲמוּר אַחַר,
וְאֵם בְּפִשְׁעָה אִין מַעֲמִידִים לֹו. וְאֵם אָמַר תְּנוּ לִי וְאֵנִי אֲשַׁמּוּר, אִין שׁוֹמְעִים לֹו³⁵³.
וְאִפִּילוֹ אֵם יֵשׁ לֹו חֲמוּר אַחַר, מִפְּנֵי שְׂכָשִׁיחֵיו לֹו שְׁנֵי חֲמוּרִים יִשְׁמוּר יוֹתֵר טוֹב.

סְפִינָה שְׁעִי נַחֲשׁוּל מַחֲשָׁבִים לְפִי מִשְׂאָוִי וְאֵל יִשְׁנוּ מִמְּנַהֵג הַסְּפִינִים
תְּנוּ רַבְּנָן, סְפִינָה שְׁעַמַד נַחֲשׁוּל לְהַטְּבִיעָה וְהִקִּילוֹ מִשְׂאָוִי, מַחֲשָׁבִים לְפִי מִשְׂאָוִי וְאִין מַחֲשָׁבִים לְפִי

מִמוֹן, וְאֵל יִשְׁנוּ מִמְּנַהֵג הַסְּפִינִים. וְהַסְּפִינִים רְשָׁאִים לְהַתְּנוֹת שְׂמִי שִׂיאֵבֵד לֹו סְפִינָה
יַעֲמִידוֹ לֹו סְפִינָה אַחֲרַת, וְאֵם בְּפִשְׁעָה אִין מַעֲמִידִים לֹו סְפִינָה אַחֲרַת. וְאֵם פִּירֵשׁ
לְמִקּוֹם שְׂאִין הַסְּפִינֹת הוֹלְכוֹת, אִין מַעֲמִידִים לֹו סְפִינָה אַחֲרַת. וְאִפִּילוֹ בְּנִיִּסן
כְּשֶׁהֵמִים עֲמוּקִים יוֹתֵר מִרְחִיקִים מִדַּת חֶבֶל אַחַת מִשְׁפַּת הַנְּהַר, וּבִתְשָׂרֵי שְׂהַמִּים
רְדוּדִים מִרְחִיקִים שְׁתֵּי מִדּוֹת חֶבֶל. וְהוּא הוֹלֵיךְ אֶת הַסְּפִינָה בְּנִיִּסן בְּעוֹמֵק הַמַּיִם
וְהִיא טְבַעָה מִפְּנֵי שְׂהַנְּהַר שֵׁם הוּא עֲמוּק וְבַעַל זֶרֶם חֹזֵק. אִין מַעֲמִידִים לֹו סְפִינָה
אַחֲרַת, וְלֹא אוֹמְרִים שְׂהוּא הֵלֶךְ בְּמִקּוֹם שְׂהוּא רִגִּיל לְלַכַּת בְּתִשְׂרִי.

עַמַד אַחַד וְהִצִּיל הִצִּיל לְאַמְצַע אִמְרֵי שְׂנִינּוֹ בְּתוֹסַפְתָּא, שִׁירָה שְׂהַלְכָה בְּמַדְבַּר וְעַמַד גֵּיִס
אֵנִי אֲצִיל לְעַצְמִי הִצִּיל לְעַצְמוֹ וְאֵם אֲצִיל לְעַצְמוֹ

אָמַר אֲנִי אֲצִיל לְעַצְמִי, הִצִּיל לְעַצְמוֹ. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, אֵם הֵם יְכוּלִים לְהִצִּיל,
אִפִּילוֹ בְּסִיפֵא הִצִּיל לְאַמְצַע. וְאֵם אֵינָם יְכוּלִים לְהִצִּיל אִפִּילוֹ בְּרִישָׁא הִצִּיל לְעַצְמוֹ?
אָמַר רַמִּי בַר חַמָּא, מְדוּבָר בְּשׁוֹתֵפִים, וּבַכּוּזָה מְקָרָה שׁוֹתֵף חוֹלֵק שְׂלֵא לְדַעַת חֲבִירוֹ,
אִפִּילוֹ אֵם חֲבִירוֹ אֵינוֹ רוֹצֵה. אֵם אָמַר אֲנִי אֲצִיל לְעַצְמִי הוּא חֵלֵק אֶת הַשׁוֹתֵפּוֹת,
וְמָה שְׂהִצִּיל הוּא חֵלֵקוֹ. אֵם לֹא אָמַר אֲנִי אֲצִיל לְעַצְמִי, הוּא לֹא חֵלֵק אֶת הַשׁוֹתֵפּוֹת
וְהִצִּיל לְכוּלָם. רַבָּא אָמַר, מְדוּבָר בְּפוֹעֵלִים. וְכִמוֹ שְׂאָמַר רַב, שְׁלוּמְדִים מִהַכְּתוּב
”כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים” וְלֹא עֲבָדִים לְעַבְדִּים, שְׁפוֹעֵל יְכוּל לְחַזּוֹר אִפִּילוֹ בַּחֲצִי
הַיּוֹם, כֹּל זְמַן שְׂלֵא חֹזֵר בּוֹ רְשׁוֹתוֹ כְּרְשׁוֹת בַּעַל הַבַּיִת, וְאֵם חֹזֵר בּוֹ זָכָה לְעַצְמוֹ מִן

352 ושכרוהו בשכר גדול יותר משכרו. וצ"ל שמדובר כשאי אפשר לומר כאן משטה אני בך. תוס'.
353 הרא"ש מפרש שהוא רוצה כסף ולא חמור, ומרש"י משמע קצת שפירש אחרת.

ההפקר. רב אשי אמר, כשיכולים להציל על ידי הדחק. אם אמר אני אציל לעצמי והבעלים שמעו ושתקו ולא הצילו בעצמם, גילו שהתייאשו³⁵⁴. ואם לא אמר, מה שהציל הציל לאמצע.

משנה

הגוזל שדה מחבירו ואנסים גזלו את השדה מהגזולן, אם מכת מדינה היא שאנסו קרקעות אחרות ביחד עם קרקע זו, אומר לו הרי שלך לפניך. אם מחמת הגזולן, חייב להעמיד לו שדה אחר.

גמרא

אמר רב נחמן בר יצחק, שמי ששנה מציקין אינו משתבש, כמו שכתוב "בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק". ומי ששנה מסיקין אינו משתבש, כמו שהתרגום מתרגם את הכתוב "יִירֵשׁ הַצֵּלְצֵל" יחסניניה סקאה³⁵⁵.

כשהראה את הקרקע חייב לשלם ובלשון אחר כשאנסוהו עכו"ם והראה

מבררת הגמרא, במה מדובר במה שאמרה

המשנה בסיפא, אם מחמת הגזולן חייב. אם

מדובר כשלקחו את הקרקע שלו, ולא לקחו קרקעות אחרות, הרי לומדים את

הדין מהרישא³⁵⁶ אם מכת מדינה, ואם לא לא!. עונה הגמרא, מדובר כשלא גזל

את הקרקע בעצמו, אלא שמע שבית המלך שהם רוצים לקחת קרקע, והראה להם

זו קרקע של פלוני³⁵⁷. וחייב משום דין גרמי³⁵⁸. ובלשון אחרת אומרים, שעובדי

כוכבים אנסוהו להראות את הקרקע של פלוני, והוא הראה להם את הקרקע הזאת.

ר"נ חייב אדם שהראה לאנסים כרי מעשה באדם שהראה לאנסים כרי של חטים של

חטים של ריש גלותא לשלם בית ריש גלותא והם לקחוהו. וכשבא לפני רב נחמן

הוא חייב אותו לשלם. ורב יוסף ישב אחרי רב הונא בר חייא, שישב לפני רב

נחמן. ורב הונא בר חייא שאל את רב נחמן האם הדין הוא כך או שהוא קנס?³⁵⁹

ואמר לו רב נחמן שהוא הדין במשנה, אם מחמת הגזולן חייב להעמיד לו שדה אחר.

שהעמדנו אותו במי שהראה שדה של אחר. ואחרי שיצאו, אמר רב יוסף לרב הונא

בר חייא, מה הנפקא מינה אם הוא דין או קנס?³⁶⁰ ואמר לו רב הונא שאם הוא דין

354 אבל אם יכולים להציל שלא ע"י הדחק מסתמא לא התייאשו. רש"י.

355 רש"י פירש שהוא ארבה. ר"ת כתב שמלשון ירושה משמע שהוא בני אדם, האויב שנכסה את עין הארץ. תוס'.

356 אע"ג שבמקומות רבים כופלים את הדברים דייקו ממה שאמרו במשנה ואם מחמת הגזולן חייב להעמיד לו שדה ומשמע שהוא דבר בפני עצמו. תוס'.

357 וחייב אע"ג שאינו ברור שיקחו אותה, כמו שמוכח ממה שאמר לקמן ואם הראה בעצמו כמו נשא ונתן. ויש ספרים שגרסו כגון שאנסוהו ואחוי לרו ארעא, ואחוי נמי הא בהדייהו. ולא קשה ממה שאמרו נאנס פטור מפני ששם אנסוהו להראות קרקע של פלוני אבל כאן אנסוהו להראות את שלו. תוס'.

358 אם הראה חייב משום גרמי כמו שמשמע לקמן. והקשה רשב"א ממה שלעיל בדף ק לא מצאנו לרבי מאיר שדין דין גרמי אלא במחיצת בהכרם שנפרצה ולא גדר. ואומר ר"י שאינו מביא ממשנתנו מפני שלא נאמר במפורש במשנה אלא הוא נלמד מהדיוק. תוס'.

לומדים ממנו למקום אחר, ואם הוא קנס לא לומדים ממנו למקום אחר.

